

* ПОЗИЦІЯ ВЧЕНОГО * ПОЗИЦІЯ ВЧЕНОГО * ПОЗИЦІЯ ВЧЕНОГО * ПОЗИЦІЯ ВЧЕНОГО *

Любов Мацько

Академік НАПН України, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри стилістики української мови Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Хто не хоче застосовувати нововведення, повинен чекати нових проблем.
Френсіс Бекон
ерудит XVII ст., сучасник
Галілея та попередник Ньютона.

Відомо, що кожна епоха має свої проблеми, і людство, шукаючи шляхи їх вирішення, обирає нові пріоритети, визначає завдання, вірить і сподівається. На думку вчених, XXI століття, — стаючи епохою надвисоких інформаційних технологій, при яких країни, що їх матимуть, фактично володітимуть рівночасно усім світом, поставивши його в свою залежність, — повинне повернути

Виняткова місія вчителя-словесника

щими сподіваннями на майбутнє пристойне буття. Але хто це все створюватиме, який людський потенціал підніматиме на своїх плечах оновлену демократичну Україну і представлятиме її у світі — це питання, може, не стільки для політиків, як для нас, педагогів. Які навчально-виховні пріоритети слід обрати, які ефективні методики винайти, щоб навчати і виховувати національно свідомих, високодуховних, морально стійких громадян України, з обов'язком слова і діла? Які добротворчі справи, благородні вчинки, які проникливі слова треба знайти, щоб піднести поріг національної свідомості й суспільної активності у юних громадян України? Де ті чисті джерела духовності й культури — чи доступні вони сьогодні кожній українській дитині? Де ті високі шляхетні Постаті — взірці діяння, поведінки, чину — і чи кожний вихованець може самостійно їх угледіти? В цій царині навчання і виховання викладач, учитель-словесник є незамінним і часто єдиним Будівничим юної особистості нашого суспільства і держави. Через його інтелект, душу і серце студент, учень одержує скарби, виплекані досвідом багатьох поколінь, досвідом, що зосередився у гуманітарних науках, передусім у філософії, філології, педагогіці.

Формуючись у лоні української

академіка В.П. Андрущенка, стрижнем української педагогіки "завжди була ідея українства — духу і буття працелюбного і вільнолюбного люду — народу самобутнього, нескореного і перспективного, який шанує батьківщину, оберігає землю, дбає про добробут, навчає і виховує цими цінностями все нові і нові покоління".

Сучасна соціокультурна ситуація в Українській державі потребує вчителя-словесника, який би був висококваліфікованим фахівцем, що володіє системними знаннями, навичками і вміннями з лінгвістичних, літературознавчих, психологічних, педагогічних наук, володіє ефективними сучасними методиками навчання і виховання; який би рівночасно був культурологом і державником, тобто всебічно розвинутою і культурно обізнаною людиною та провідником ідей державотворення і демократизації країни.

Поняття мовної особистості трактується в науці досить широко:

- мовна спроможність і мовна свідомість як активне вербальне відображення зовнішнього світу у внутрішньому світі людини;

- мовна здатність і здібність як органічна можливість навчатися мовному спілкуванню і його засобами пізнавати світ, природу, суспільство, фах;

- комунікативна потреба, спрямована на адресата, співбесідни-

- громадянина і патріота Української держави; високоосвічену українськомовну особистість з глибокими знаннями, з позитивними духовними, моральними і культурними цінностями, з готовністю до здобуття професійної освіти і до роботи за фахом;

- інтелектуала-дослідника з рисами мислителя-теоретика і вміннями та навичками активіста, прагматика, практика, що володіє традиційними і модерними технологіями;

- носія української елітарності як соціокультурного феномена, української національної ідеї; носія, який розуміє національну своєрідність української картини світу, знає константи української національної культури і володіє її лінгвокультуремами, є самоідентифікованим українцем, має душу чисту і благородну;

- сучасну соціокультурну людину, що успішно толерує у полікультурному середовищі і здатна витримувати тиск глобалізаційних процесів;

Особистість українського вчителя, вченого, а особливо педагога-філолога має відзначитися українською елітарністю. Це поняття не легко піддається дефініції, особливо в країні, що має хоч і давню, але перервану і слабку традицію державності і тих суспільних верств, що державою коронувалися б як еліта. Але тим

участь у визвольних змаганнях під гаслом "Здобудем Українську державу або загинемо у боротьбі за неї!" Сотні тисяч, а може й мільйони правдивих душ, приносили і приносять їй славу у різних сферах науки, техніки, мистецтва, жертовно самовіддано працюючи.

Діяльність людської особистості відбувається у двох просторах: зовнішньому і внутрішньому. Зовнішній простір людської діяльності є видимим не тільки їй, а й іншим і підлягає не тільки обговоренню, а й оцінкам та схваленню або критиці. Це навчання, робота, вчинки, щоденні клопоти та ін. Внутрішній простір не всім видимий, часом і сама людина не задумується над ним. Але для звернення людини як особистості він має надзвичайно велике значення, в ньому минуле народу і самої людини та можлива присутність її у майбутньому. Саме минулі особистості нашої нації з сильним внутрішнім простором залишилися присутніми у сучасності. Вони не ламалися під тягарем невдач і нещастя. Особистості — з часів княжої України і козацтва та гетьманства, часів Шевченка (і сам Шевченко), письменники, вчені, культурні і громадські діячі, політ'язні, дисиденти, шістдесятники, — позбавлені улюбленої праці, а часто і будь-яких зв'язків зі світом, наповнювали свій внутрішній простір знаннями, вірою, творчістю, допомогою іншим і співчуттям до них. Цей внутрішній простір надавав силі бути самим собою, володіти прямостоянням.

Насправді кожному з нас варто задумуватися, яким життям живемо, чим наповнюємо внутрішній простір душі: яким розумом, знаннями, інтелектом і ерудицією, благородними почуваннями,

суспільство обличчям до гуманістичних цінностей: миру й толерантності, ринково-демократичних перетворень, реальної незалежності націй, співпраці країн у єдиній глобальній системі інформаційного простору, бо інакше воно — це суспільство — може й не мати майбутнього.

Україна знову стоїть на порозі важких випробувань, ринково-демократичних перетворень, а люди живуть з вірою, надією, найкра-

історико-культурної та філософсько-художньої традиції, українська філологічна і педагогічна думка часто ставала "на прю" з західними і східними духовно-культурними впливами, з офіційною педагогічною політикою тих держав, під вплив яких потрапляли українські землі і від яких українська мова, думка й культура перебувала під постійними заборонами, обмеженнями й утисками. На думку ректора нашого університету

ка, колектив;

- комунікативна компетенція як мовні знання та вироблене вміння і міцні навички мовного спілкування;

- мовленнєва поведінка як природні усвідомлені мовотворчі акти спілкування, система вчинків, що розкривають характер і образ життя людини.

Наші намагання сформуванню сучасну мовну особистість спрямовуються на такі сутнісні риси молоді:

не менше живе в народі, серед її інтелігенції досить стійке уявлення про еліту як освічених, духовно й культурно просвітлених особистостей з високими ідеалами і благородними діяннями на користь суспільно-громадських інтересів українського народу. Лицарями українського духу і суперелітою називають українських гетьманів, поетів, учених, культурних і громадських діячів. Сотні тисяч елітарного українства брали

стійкістю духу, чистотою помыслів, щирістю почуттів, шляхетністю виховання, співчуттям до інших — кому складніше і важче жити. Як самому не зламатися і не дати іншим спіткнутися, а, навпаки, осяятись внутрішнім зором душі, побачити перспективу і допомогти слабким, зробити якесь благородне діяння. Іноді не гріх подумати, що саме без тебе не прозвучить ось ця нотка в оркестрі життя.